

22. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття: Причини і початок Руїни / Т. Яковлева. – К.: Основи, 1998. – 447 с.

*This state reveals the preconditions and causes of warming processes between Ukrainian and Sweden which were described in the works of V. Lypynskiy; ascertains the contribution of this historian in retrospective of this problem.*

**Key words:** *diplomacy, union, Pereyaslav council, Danilo Oliveberg de Grekani, V. Lypynskiy.*

Отримано: 2.09.2010

УДК 930.85:37

**Л. М. Коваль**

### **УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ПЕРЕМИШЛІ КРИЗІ ПРИЗМУ ДОСЛІДЖЕНЬ В «ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА»**

*У статті досліджено та проаналізовано відомості про українські культурно-освітні організації у Перемишлі в кінці XIX на початку XX століть, які містяться у фундаментальній науковій праці «Енциклопедія українознавства».*

**Ключові слова:** *культурно-освітні організації, Перемишль, фундаментальний, «Енциклопедія українознавства».*

«Енциклопедія українознавства» – перша фундаментальна наукова праця, що містить систематизовані знання про Україну, задумана й реалізована під егідою Наукового товариства ім. Т. Шевченка, підготовлена і видана українськими діаспорними вченими в м. Нью-Йорку (США) та м. Сарселі (передмістя Парижа, Франція). Головний редактор видання – В. Кубійович, автори статей, зокрема, А. Жуковський, Ю. Шевельов, В. Маркусь, О. Оглоблин, П. Ісаїв, М. Глобенко, С. Янів та інші.

Енциклопедія складається з 3-х томів загальної частини (1949–1952 рр.), яку умовно називають Енциклопедія українознавства – I (ЕУ-I), та 10 томів словникової частини (1955–1984 рр.) – ЕУ-II, яка містить понад 20,000 статей, близько 1600 друкованих аркушів. Здійснено 5-томне англomовне видання «ЕУ» (Encyclopedia of Ukraine, видавництво Торонтського університету, 1984–93 рр.). З 1991 року перевидана в Україні [1, с. 5].

Головний редактор В. Кубійович був людиною високої ерудиції, активності, наполегливості, мав неабиякі організаторські здібності [4, с. 1224]. Саме йому вдалося об'єднати навколо ідеї створення «Енциклопедії українознавства» найкращі наукові сили української діаспори, професорів УВУ, членів НТШ, УВАН, що перебували в Європі, США та Канаді (зокрема, О. Оглоблина, Ю. Шевельова, Н. Полонську-Василенко, Б. Кравціва, І. Кошелівця, П. Ісаїва, Ю. Луцького, А. Жуковського та багатьох ін.), фахівців із різних галузей знань, які могли б написати відповідні статті до видання.

Статті для першого та другого томів підготували 109 науковців, а для третього – 121 науковець. Знайдено було й фінанси для видання тритомника (видало його видавництво «Молоде життя» у Нью-Йорку). Це була перша науково-довідкова праця, що містила найістотнішу інформацію з усіх галузей українознавства. Протягом 1949–1952 рр. вийшло три загальних томи «Енциклопедії українознавства-1» (словникова частина). Перший том склався з низки великих статей, що містили відомості про територію, природу й географію України, її населення, етнографію і мову. У другому томі представлені статті з історії, релігії, права, літератури України. Відомості про українську науку,

освіту, театр, музику, музеї, архіви, про розвиток народного господарства, суспільства, українське військо подавалися у третьому томі. В ЕУ-1 українознавчі матеріали охоплюють всю етнічну територію України, включаючи й ті місцевості, що знаходилися поза кордонами УРСР [1, с. 6]. Саме тому місту Перемишль приділена досить значна увага на сторінках енциклопедії. Діаспорні науковці, вважаючи вище згадані території етнічними землями українців намагалися висвітлити у своїх статтях ті культурні, освітні та релігійні надбання, які мали українці проживаючи на своїй етнічній території, яка перебувала у ХІХ столітті у складі Австрії, а у ХХ була приєднана до новоутвореної Польської держави. Загалом три томи налічують 1230 сторінок, серед яких 1197 сторінок займає основний текст та 33 сторінки – додатки. Весь цей матеріал поділений на 20 розділів, які присвячені окремим галузям українознавства [1, с. II-1].

Робота зі створення та опублікування багатотомного видання тривала до 1986 р. Перший том цієї словникової енциклопедії побачив світ 1955 р., а останній, десятий – уже після смерті В. Кубійовича, у 1985 р. В ній істотно доповнені та поглиблені відомості, подані в ЕУ-1. Тисячі заміток і численні статті присвячені українським діячам історії, церковного, громадського, наукового, літературного, мистецького життя, містять дані про окремі історичні, природо-географічні краї, про міста й села, промислові й навчальні заклади, театри, органи преси і т. ін. У цій фундаментальній енциклопедичній праці подано також значну інформацію про інші країни, народи, етноси, міста, окремих діячів у їх відношенні до України. Враховуючи те, що природничі, медичні, технічні науки в Україні розвивалися у незрівнянно кращих умовах, ніж гуманітарні, їм приділено менше місця. Оскільки відомості з історії, релігії, різних ділянок культури, української еміграції, господарства та ін. або взагалі не публікувалися, або з'являлися у спотвореному вигляді, їм приділено більше уваги. Зокрема, автори подавали правдиві відомості про тих українських науковців, громадсько-політичних діячів, яких в УРСР свідомо забороняли. Весь цей комплекс містить 18223 наукових статей, написаних близько 200 співробітниками на 4010 сторінках [1, с. 2-4].

На сторінках «Енциклопедії українознавства» інформація про місто Перемишль, його історію, архітектуру, культурні надбання, українську громаду подано під авторством Петра Ісаїва та Володимира Кубійовича. Так зване «гасло» (енциклопедична стаття) охоплює період від першої літописної згадки про місто, яка датується 981 роком і закінчується другою половиною ХХ століття. Окремим енциклопедичним матеріалом надрукована стаття «Перемиська єпархія», автором якої виступив Петро Ісаїв [5, с. 1996-2000].

Ісаїв Петро-Маркіян Іванович народився 26 січня 1905, с. Ліски, зараз: село Коломийського району Івано-Франківської області – український історик, журналіст, видавець, педагог, пластун, громадський діяч української діаспори, доктор філософії (1947 р.), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, почесний професор історії України Українського Католицького Університету імені Климента Папи у Римі, член Українського історичного товариства, Товариства українських письменників і журналістів, Американського історичного товариства та Американської історичної асоціації [3, с. 885]. У 1970 р. опублікував працю «Історія Перемиського єпископства східного обряду». Помер Петро Іванович у 1973 році в місті Філадельфія, США.

У своєму гаслі «Перемиська єпархія» П. Ісаїв зосереджує увагу на узагальненій інформації про діячів українського духовного і національного відродження в Галичині, а саме на постаті отця каноніка Івана

Могилянського, крилошанина перемиської капітули. «Завдяки таким духовним особам як митрополит М. Левицький, єпископ І. Снігурський, а перш за все о. Іван Могилянський, українське населення Галичини (греко-католицьке в своїй масі) відродило свою високу духовність, відчувало свою національну й чисто людську гідність, стаало свідомим значення своєї віри і нації» – наголошується у статті [5, с. 1996].

З розвідки довідуємося, що отець Іван Могилянський як шкільний інспектор перемиської єпархії заснував 385 парафіяльних шкіл, організував Дяко-вчительський Інститут в Перемишлі, склав перші шкільні підручники. Написав першу в Галичині українську граматику та першу наукову працю, в якій обороняв права української мови на самостійне існування. Важливе й те, що залишив фундацію, яка фінансово допомагала українській молоді здобувати освіту, – протягом XIX століття, аж до 1939 року. Всі вище згадані заходи о. І. Могилянського підтримував і морально та фінансово спомігав владика Іван Снігурський.

Важливим культурним і освітнім почином владика І. Снігурського стала заснована ним друкарня, з якої вийшло багато українських книжок. У ній, наприклад, надруковано перший шематизм Перемиської єпархії, – щорічне статистичне видання, яке виходило аж до 1939 р. Для нас воно важливе тим, що й досі залишається головним джерелом інформації про Перемиську єпархію XIX – початку XX ст. Тут йдеться про те, що зусиллями єпископа І. Снігурського у Перемишлі був заснований кафедральний хор під професійною диригентурою, що мало пізніше великий вплив на розвиток музичного життя Перемишля й всієї Галичини. Крилошанин о. др. І. Лаврівський, разом з єпископом І. Снігурським та о. І. Могилянським, заклали в Перемишлі цінну капітульну бібліотеку, загальний фонд якої нараховувала 17 тис. 204 книжок (в цьому числі також рідкісних інкунабул і стародруків), 300 рукописів (в цьому багато грамот і документів), давніх ікон, монет та інших дуже цінних предметів, котрі мали стосунок до історії перемиської єпархії – разом всього понад 30,000 пам'яток. Діляч заохочував людей зі свого оточення вживати у повсякденному житті українську мову, надавав матеріальну і моральну підтримку літераторам. Ініціативи І. Снігурського сприяли створенню атмосфери високої духовності та сформуванню у Перемишлі культурно-освітнього осередку, що виступив колыскою українського національного відродження в Галичині. Завдяки йому Перемишль став центром музичної освіти («Заведення п'явческо-учительское»; катедральний хор) [5, с. 1997].

У зв'язку з переходом Перемишля під австрійську владу виникли можливості для відродження українського Перемишля на церковному і освітньому полі. Завдяки священику І. Могилянському (за підтримкою єпископа М. Левицького та І. Снігурського) Перемишль став у першій половині XIX віку важливим українським освітнім центром: заснування у 1916 році товариства священників для видання шкільних і загальноосвітніх книжок і Дяковчительського інституту в 1817 році, друк кількох шкільних підручників, поява двох граматик «руської мови», організація цінної бібліотеки капітули, що стала також архівом та частково музеєм. З 1870-х років Перемишль став після Львова найбільшим скупченням українських середніх шкіл: двомовної жіночої учительської семінарії (1870 р.), державної української гімназії (1888 р.), Українського Інституту для дівчат (з 1881 р. спершу виховна установа-бурса, згодом також виділова, врешті, середня школа, лицей); крім того, діяло кілька народних і фахових шкіл, врешті кілька бурс. Український інститут для дівчат у Перемишлі, виховно-освітня уста-

нова, постала з ініціативи о. Д. Кордасевича заходами товариства тієї ж назви (до 1888 п. н. Бурса для дівчат русько-католицького обряду, відтоді до 1912 – Руський І. д. Д.), що збило фонди, збудувало шкільні й житлові будинки й 1895 р. відкрило першу українську дівочу школу з пансіонатом (до 1918 р. директор Інституту і школи М. Примівна, господар – М. Кравчицева) [6, с. 2007].

Зі статті стає відомо, що в 1903 р. вищі класи віділової школи були перетворені на ліцей (єдиний у Галичині; директор С. Зарицький, 1910 р. – О. Ярема), а 1920 р. на гімназію гуманістичного типу (директор С. Бобеляк, директор Інституту – М. Бордун, господар А. Бачинський). Учениці навчального закладу мали молодіжні організації, Пласт, спортові й культурно-освітні гуртки. Довголітніми опікунами Інституту були єпископ К. Чехович, а з 1920-х рр. – В. Загайкевич [7, с. 321].

Автори підкреслюють, що Перемишль, як видавничий осередок мав менше значення: виходили перші в Галичині календарі «Перемишлянини» і жіночий «Перемишлянка», місячник «Вісник Перемиської Єпархії» (1889–1918 рр.), двотижневик «Перемиський Вісник» (1907–1914 рр.), поява невеликого числа релігійних і шкільних видань.

У розвідці зазначено, що після Першої світової війни Перемишль перестав бути фортецею хоч і залишився гарнізонним містом, що негативно вплинуло на його розвиток (1921 р. – 48,100 мешканців, 1931 р. – 51,000). Слабо розвивалась промисловість (головним чином лісообробна і металургійна). Перемишль і далі був важливим осередком церковного життя, яким керував єпископ Й. Коциловський; було відкрито монастир ЧСВВ (на Засянні), розвинуло діяльність товариство «Перемиська Єпархіяльна Поміч», діяла Перемиська Греко-католицька Духовна Семінарія. Постає ряд нових культурно-освітніх (між іншим музей «Стривігор» з 1932 р.), молодіжних спортивних (спортивні клуби «Беркут» з 1922 р. і «Сян» з 1929 р.) організацій. Виходили тижневики «Український голос» (1919–1932 рр.), «Бескид» (1931–1933 рр.), пізніше було перейменовано на «Український бескид») та ін. [6, с. 2007].

З видання довідуємося, що в Перемишлі з ініціативи «Товариства прихильників українського мистецтва» на чолі з Оленою Кульчицькою, Іваном Шпитковським (кустос) і Богданом Загайкевичем (директор) був заснований у 1932 р. музей «Стривігор». За цією інституцією закріпилася офіційна назва – Український регіональний музей «Стривігор» у Перемишлі. Хоронителем (кустошем, кустосем) музею в 1932–1945 рр. був д-р Іван Юліан Шпитковський, історик, активний член НТШ у Львові.

1937 р. його фонд нараховував понад 10 тис. експонатів історико-археологічного, церковного (зокрема старі ікони) і етнографічного змісту. Проіснував музей близько чотирнадцяти років і був ліквідований польською комуністичною владою у 1945 році. Частина експонатів «Стривігора» зберігається в Національному Музеї Перемиського Краю (пол. Narodowe Muzeum Ziemi Przemyskiej).

Спортивні клуби «Беркут» і «Сян» були засновані з ініціативи Степана Дмоховського (народився 1 червня 1875 р., помер 23 грудня 1959 р., в Чикаго, США) відомого лікаря, українського громадського діяча в Перемишлі.

Степан Дмоховський здобув освіту в Кракові та Берліні. У 1906 р. після демобілізації з австрійської армії відкрив клініку в Перемишлі, з 1929 р. – у Львові. У вирі Другої світової війни емігрував спершу у Європу, а потім до Чикаго. Працював в Українському лікарському товаристві.

Заснував Українське фотографічне товариство. Очоловав український спортивний клуб «Сян». Заснував і став фундатором товари-

ства «Беркут». Активно працював у «Рідній школі». Був членом управи Українського інституту для дівчат. Належав до управ «Пласту», «Соколу», «Просвіти». Сприяв розвиткові кооперативів та банківської справи у Перемишлі.

Видавав часопис «Сільський Світ». Виступив співавтором і видавцем популярної книги «Рік у садку і городі». Співзасновник тижневика «Український Голос» у Перемишлі (1919 р.).

Як зазначається в статті П. Сава та В. Кубійовича, «Український голос» – тижневик у Перемишлі, що виходив у 1919–1932 роках накладом близько 17 тисяч: спершу на платформі Трудової Партії, 1920–1929 рр. – на засадах гетьманського руху. Його видавцем і редактором був Д. Грегोलінський. Починаючи з 1929 року, тижневик функціонував в якості неофіційного органу ОУН. Редакторами часопису були Є. Зиблікевич, З. Пеленський та ін. Тоді «Український голос» був частково конфіскований і остаточно заборонений польською адміністрацією.

У статті зроблена розгорнута характеристика демографічного розвитку міста. Склад населення Перемишля за віровизнанням зазнавав таких змін: на 1921 рік кількість населення становила 48 тисяч мешканців, в тому числі – греко-католиків – 7,5 тис., римо-католиків – 21,9 тис., євреїв – 18,4 тис.; на 1931 рік кількість населення збільшилася до 51 тис. мешканців, з яких: греко-католики – 8,3 тис. римо-католики – 25,1 тис., євреї – 17,3 тис. В 1939 році на 54,200 мешканців було 8,600 (15,8%) українців (у тому числі близько 2 тис., або 3,7% вживали польську мову як розмовну), 27,100 (50%) поляків, 18,400 (34%) євреїв. За німецьким переписом 1942 р. на 34 тис. мешканців було 8,100 (23,9%) українців, 20,200 (59,5%) поляків, 3,800 (11,2%) євреїв і 1800 (5,3%) німців [6, с. 2007].

Розгорнуті відомості наведені про те, що після військової катастрофи Польщі у вересні 1939 р. річка Сян стала кордоном у місті: Засяння перейшло під німецьку владу, а решта Перемишля опинилося під режимом УРСР. Багато українців подекуди і поляків, втекло на німецький бік, чимале їх число більшовики заарештували і вивезли, а деяких розстріляли. З кінця червня 1941 р. до кінця липня 1944 р. Перемишль був під німецькою окупацією. 27 липня 1944 р. Перемишль здобули радянські війська, причому під час боїв його було знищено на 40%. На основі польсько-радянського договору 1945 р. Польща отримала Перемишль і українське населення здебільшого було виселено до УРСР, а частково насильно вивезено на так звані відзискані землі у західній Польщі. Всі українські школи і культурні організації було ліквідовано, єпископа Й. Коциловського та Г. Лакоту разом із групою священників польська влада заарештувала і передала радянській владі. Українську кафедральну церкву і капітульні будинки відібрала держава. У колишній українській єпископській палаті було розміщено «Narodowe Muzeum Ziemi Przemyskiej», в якому є частини експонатів колекції українського музею «Стривігор» і єпархіального архіву [6, с. 2009].

В 1926 році для Перемиської єпархії призначено єпископа-помічника, яким став Григорій Лакота, ректор перемиської семінарії, доктор богослов'я та історик церкви, праці якого і на сьогоднішній день не втратили вартості. Підчас Другої світової війни, у роках 1939–1941, коли територію єпархії розділив німецько-радянський кордон, єп. Г. Лакота перенісся до Ярославля, щоб звідти успішно управляти частиною єпархії, яка перебувала під німецькою окупацією. Ситуація, на території єпархії, яка перебувала під радянською окупацією, була тривожною – мали місце арешти, почалася фізична ліквідація священників, навіть сам владика був викликаний до Дрогобича на допити.

Повністю припинилася діяльність Перемиської духовної семінарії, церковних і світських установ. В червні 1941 р., після наступу Німеччини на Радянський Союз, ціла Галичина опинилася під німецькою окупацією. Також німецьке гестапо часто викликувало владика на допити. Німецька влада намагалася спонукати єп. Коциловського, щоб він оприлюднив пастирське послання про потребу співпраці українців з німцями, але владика відмовився. Німці заборонили йому візитувати парафії, а гестапо слідувало за ним. Найбільші випробування прийшли щойно у 1944 році з другим приходом советів. 1 листопада помер митрополит Андрій Шептицький – опора Української Греко-Католицької Церкви. Совети стараються ще зберегти мниму безсторонність й на похорон Митрополита посилають високого рівня делегацію. Наступником на митрополитичому престолі був визначений ще за життя А. Шептицького праведний слуга Божий Йосиф Дичковський-Коберницький-Сліпий [8, с. 121].

Тим часом, у Перемиській єпархії, на території, яка опинилася у межах нової Польщі, частина поляків використовуючи повоєнне замішання почала розправу з українським населенням. На території повоєнної Польщі гинули невинні цивільні особи, гинули також й греко-католицькі священники Перемиської єпархії – замордовано 41 особу. У 1945 р. почалося виселення на Радянську Україну. Польська служба безпеки старалася довести до того, щоб владика Йосафат добровільно перенісся на Схід. Владика рішуче відмовився, за що був ув'язнений в Ряшеві, й після кількох тижнів слідства насильно відправлений на Радянську Україну до Мостиськ. Там, з черги, советські спецслужби пробували намовити єп. Коциловського, щоб він взяв участь у «церковному соборі», який мав би на меті ліквідацію Української Греко-Католицької Церкви. Владика був незламним, а тому, що советам не вдалося змусити владика до співпраці, його відправили назад до Перемишля. Тут владика Йосафат, як тільки міг, старався управляти єпархією, та зовнішня ситуація ставала щораз складнішою. У днів 8-10 березня 1946 року, у Львові, без участі греко-католицьких владик, відбувся псевдо-собор, який формально ліквідував Українську Греко-Католицьку Церкву. У складі ініціативної групи, яка провела цей ганебний акт, Перемиську єпархію «репрезентував» отець професор Михайло Мельник, парох Нижанкович.

Деяка лібералізація в Польщі з 1956 р. дозволила невелику українську культурну діяльність. Виникло повітове управління Українського Суспільно-культурного товариства; влада відкрила паралельні класи при загальноосвітньому польському ліцеї та інтернаті, але вже в 1960 р. вона закрила український інтернат, а пізніше і ліцеї. Існувала православна парафія, для українців-католиків богослужіння відбувалося в польському поезуйтському костюлі. Музеї були збагачені конфіскованими українськими історико-культурними пам'ятками.

Перемишль як осередок української культури завдячував довгий час своє значення тому, що був осередком української єпархії і вищою духовністю, які сприяли культурним заходам, а часто брали в них активну участь. У новітні часи більшість українських науковців і письменників працювала в школах Перемишля, переважно в гімназіях.

У першій половині XIX ст. вчені, що працювали в Перемишлі, мали майже всі священницький сан: А. Добрянський, Г. Гинилевич, Ю. Желехівський, Й. Левницький, І. Могильницький та інші. В другій половині XIX – на початку XX ст. в Перемишлі жили деякий час науковці: І. Брик, С. Грицак, І. Зілинський, єпископи Г. Лакота, С. Шах, В. Щурат. Письменники: О. Авдикович, П. Карманський, У. Кравченко,

П. Леонтович, Д. Лукіянович, В. Масляк, В. Пачовський, О. Турянський, Г. Цеглинський, С. Яричевський. В Перемишлі працювали композитори І. Лаврінський і М. Вербицький. Музичну культуру плекали товариство «Боян» (з 1891 р.) і філія Музичного інституту ім. Лисенка.

Петро Ісаїв та Володимир Кубійович, досліджуючи історію та розвиток міста Перемишля, спиралися на ґрунтовну джерельну базу, включаючи документи та монографії. Було використано такі праці: «До історії Перемишля і його єпископської кафедри» (Записки ЧСВВ, т III, вип. 1-2. Львів-Жовка, 1928 р.), «Перемишль тому сто літ» під авторством Є. Грицака (1936 р.), альманах «Де срібнолетний Сян прливе» (Перемишль, 1938 р.), «Між Сяном і Дунайцем» (Шах С. частина I, Мюнхен, 1960 р.), «Przemysl i okolice» (Wolski K., Przemysl, 1957) [6, с. 2010].

Досліджуючи українську культуру, освіту, розвиток музичного, театрального мистецтва, малярства, спорту в місті Перемишлі, який є українською етнічною територією, де зараз проживає до чотирьох тисяч осіб української національної меншини, діють греко-католицькі церковні парафії, українська школа ім. Маркіяна Шашкевича та український Народний дім, відбувається Фестиваль української культури, існує факультет україністики у Вищій школі Східноєвропейській, де готують перекладачів української мови, не можна не використати зібраний та опублікований на сторінках «Енциклопедії українознавства» матеріал, який безпосередньо стосується нашої історії на пограниччі культур.

#### Список використаних джерел:

1. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – 1-400 с.
2. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1994. – Т. 2: Перевидання в Україні. – 401-800 с.
3. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – 802-1200 с.
4. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – 1201-1600 с.
5. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – 1601-2000 с.
6. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. У 10 т. / За ред. В. Кубійовича. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1996. – Т. 6.: Перевидання в Україні. – 2001-2400 с.
7. Перемишль – західний бастион України: Зб. матер. до історії Перемишля і Перемиської землі, зладжений редколегією під проводом проф. Б. Загайкевича. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961.
8. Ісаїв П. Історія Перемиського єпископства східнього обряду / П. Ісаїв. – Філадельфія: Вид-во «Америка», 1970.

*The Ukrainian cultural and educational organizations in Przemysl in the end of XIX to the first half of XX century, which contain in fundamental scientific work «Encyclopedia of Ukraine» are investigated and analyzed in the article.*

**Key words:** cultural and educational organizations, Prshemyshl, fundamental, «Encyclopedia of Ukraine».

Отримано: 19.06.2010